

يکي از ابواب مهم در اعتقادات شيعه، موضوع توسل است که آيات و روايات زيادی در اين باب وارد شده است و به‌طورکلی وجود اهل بيت^(ع) یکی از نشانه‌های ویژه لطف خداوند بزرگ به ماست که توسل به آن بزرگواران را ابزار پناه جستن و راه رسيدن و نزديک شدن به خود قرار داده است.

يکي از آيات مهم توسل، آيه ۳۵ سوره مائده است که خداوند تعالی در آن می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا... وَاتَّبِعُوا الْإِيهَ الْوَسِيلَةَ... اِي كَسَانِي كَه اِيْمَان اُورده ايد. از خدا بپرهيزيد و وسيله اِي برای تقرب به او بچوييد». اين وسيله يعني ابزار تقرب به خدا که اطاعت اهل بيت^(ع) و توسل به آن‌ها، بزرگ‌ترين مصداق اين وسيله است.

گاهی افراد بددل می‌پرسند که چرا مستقيم به خود خدا متوسل نشويم و او را صدا نزنيم؟ پاسخ اين است که مادر ادعیه مختلف، خدای تعالی را صدا می‌زنيم اما خود او اهل بيت^(ع) را باب رسيدن به خود قرار داده و مردم را به سوی ايشان فراخوانده است؛ همان‌طور که در آيه ۶۴ سوره نسا می‌فرماید: «وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاؤُكَ فَاسْتَعْفَوْا... وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا... تَوَابًا رَحِيمًا». و اگر اينان هنگامی که به خود ستم کردند، به نزد تو می‌امدند و از خدا طلب آموزش می‌کردند و پيامبر هم برای آن‌ها استغفار می‌کرد، خدا را تو به پذير و مهربان می‌يافتند». در دعای شريف نديه می‌خوانيم: «فَكَانُوا هُمُ السَّبِيلُ إِلَيْكَ، وَالْمَشْلُوكُ إِلَى رِضْوَانِكَ، پس اهل بيت رسول^(ص)، طريق و رهبری به سوی تو هستند و راه بهشت رضوان و راه رسيدن به رضا و خشنودی تويند».

در زيارت عاشورا نيز می‌خوانيم: «وَ اتَّقَرَّبْ اِلَيَّ... ثُمَّ اَلِيْكُمْ بِمَوَالِيكُمْ وَ مَوَالَاهُ وَ لِيْكُمْ وَ بِالْبِرَاءَةِ مِنْ اَعْدَائِكُمْ، اول به درگاه خداوند سپس به وسيله دوستی شما و دوستی اوليا و دوستان شما و بيازاري از دشمنان شما، سوی خداوند يکتايم تقرب می‌جويم». اين يکي از نعمت‌های بزرگ خداوندی و لطف‌های او به ماست که اهل بيت^(ع) را مسير رسيدن به خود قرار داده است و نزديک شدن به آن‌ها و پيروي از ايشان که انسان کامل و بزرگ‌ترين الگوي خداپرستی هستند، انسان را در طريق سلوک و قرب الی... اوج می‌دهد و بالا می‌برد.

توسل به اهل بيت^(ع) در دستورالعمل‌های خود ايشان به مردم بوده است و اين عمل را خود معصومان^(ع) به مردم آموزش می‌دادند؛ چنان‌که در کتاب «الجامع الصحيح» ترمذی، از کتب اهل سنت، آمده است: عثمان بن حنيف می‌گويد: «مرد نابينايی نزد پيامبر^(ص) آمد و عرض کرد: از خدا بخواهيد مرا شفا دهد. پيامبر^(ص) فرمودند: اگر صبر کنی، برای تو بهتر است و اگر می‌خواهی، از خدا بخواهم تو را شفا دهد. آن مرد گفت: از خدا بخواهيد مرا شفا دهد. پيامبر^(ص) به او دستور دادند وضو بگيرد و خدا را با اين دعا بخواند: «اللهم انی اسألك و اُتوِّجِّه اليک بنبيک محمد، نبی الرحمة، يا محمد اُنِّی تَوَجِّهْتُ بَکَ اِلَى رَبِّی فِی حَاجَتِی لِیَقْضِیْهَا اَللّهُمَّ شَفِّعْهُ، پروردگار! از تو می‌خواهم و به سوی تو توجه می‌کنم به واسطه پيامبرت محمد، پيامبر رحمت، اِي محمد! من به واسطه تو به درگاه پروردگارم روی می‌آورم تا حاجتم را بر ايم برآورده سازد. اينکه خدای بزرگ، ما را به سوی اهل بيت^(ع) دعوت کرده، ضمن اينکه ما را به ولايت و دوستی و اطاعت از ايشان فراخوانده است، موضوع شفاعت را برای ما محقق کرده است که ان شاء... به دعای مقبول و مستجاب آن‌ها، گره از کار ما بگشايد و سعادت و خوشبختی دو دنيا را شامل حال مؤمنان واقعی کند.

برگرفته از خطبه‌های نماز جمعه مشهد

تنظيم: حجت‌الاسلام والمسلمين حسين ابراهيمي

بردار و بخوان

زمزم عرفان

خواندن درباره بزرگان و اطلاع از سيره زندگی آن‌ها، آموزه‌های بسياری برای خواننده در پي دارد که رفتار بزرگ‌منشانه با خانواده و دوستان و چگونگی فعاليت‌ها و واکنش‌های اجتماعی اين افراد، در واقع می‌تواند سرمشقی برای ما باشد. کتاب «زمزم عرفان» با محوريت يادنامه‌ای درباره آیت... بهجت^(ع)، مرجع و عارف بزرگوار، تأليف و تدوين شده است. محمد محمدی‌ری‌شهری در مقدمه کتاب، درباره روند شکل‌گيري اين مجموعه نوشته است: «واگذار شدن نمايندگی رهبری در حج در اوایل سال ۱۳۷۰، ايجاد می‌کرد که برای بهره‌گيري هرچه بيشتر از مراسم سياسی عبادی حج و برگزاری هرچه بهتر آن، از انقاس قدسی آیت... بهجت، در اين سفر توشه بگيرم. بدین منظور از آن تاريخ، هرساله پيش از عزيمت به سوی خانه خدا و پس از بازگشت از سفر، معمولاً به محضر ايشان شرفياب می‌شدم و از رهنمودهای ايشان در زمينه‌های مختلف، بهره می‌بردم». به‌گفته وی، در ديدارهایی با آن عالم برجسته، ايشان مطالب متنوعی را درباره قرآن، حديث، فقه، اصول، اخلاق، عرفان، کشف و کرامات علمای سلف، حج و سرپرستی حجاج، امام خمینی^(ع) و انقلاب اسلامی و برخی امور سياسی بيان می‌کرد. ری‌شهری اضافه می‌کند: «ايشان همچنين گاه رهنمودهای خاصی درباره برخی اذکار و اعمال داشتند که اين جانب، شماری از برجسته‌ترين مطالب ايشان را، گاه در محضر ايشان و گاهی پس از آن، يادداشت می‌کردم. مجموعه اين يادداشت‌ها در قالب اين کتاب برای بهره‌گيري بهتر علاقه‌مندان به اين مباحث، در چهار بخش جمع‌بندي رهنمودها، گفت‌وگو با فرزند ايشان، متن يادداشت‌های مؤلف و شرح حال مختصری از کسانی که نامشان در کتاب آورده شده، تدوين شده است و علاقه‌مندان می‌توانند با بهره‌گيري و الگوبرداری از اين کتاب، خود را به آن الگوي کامل نزديک کنند».

برپايه اين گزارش، بخش اول کتاب متشکل از فصل‌های قرآن، فقه و اصول، ارزش‌های اخلاقی و عملي، فلسفه و عرفان، کشف و کرامات، حج و سرپرستی حجاج، امام خمینی و انقلاب اسلامی، سياست و رهنمودهای ویژه است.

همچنين در بخش دوم، متن يادداشت‌های مؤلف درباره سخنان او در طول سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۸ و در بخش چهارم نيز شرح حال مختصری از کسانی که در متن کتاب از آن‌ها ياد شده، آمده است. ارائه زندگی‌نامه مختصری از آیت... بهجت^(ع)، از ديگر بخش‌های کتاب است.

کتاب «زمزم عرفان» از چهار بخش تشکيل شده است:

بخش نخست:

جمع‌بندي مهم‌ترين رهنمودهای آیت... بهجت (قدس سره) به همراه تحليلی مختصر.

بخش دوم:

گفت‌وگو با فرزندگرامی آیت... بهجت (قدس سره)، شيخ علی بهجت، درباره پدر بزرگوارش که در مکه مگرمه صورت‌گرفته است.

بخش سوم:

متن يادداشت‌های حجت‌الاسلام والمسلمين ری‌شهری در طول سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۸.

بخش چهارم:

شرح حال مختصری از کسانی که در متن کتاب از آن‌ها ياد شده است. کتاب زمزم عرفان در قطع وزیری و جلد گالينگور در ۵۰ صفحه به چاپ رسیده است.

خدا به زمان قسم می‌خورد

ارزش وقت و زمان در اسلام به اندازه‌ای است که خدا به آن قسم می‌خورد. خداوند در سوره «عصر» پس از سوگند به وقت و زمان، از زيانکار بودن انسان که در طبيعت زندگی تدریجی نهفته است، حرف می‌زند؛ زیرا با مدیریت نکردن بزرگ‌ترين سرمايه خود، یعنی عمر و زندگی در دنيا، آن را به بيهودگی هدر داده است.

برنامه‌های فراموش شده

بخشی از برنامه‌ریزی روزانه در آموزه‌های دینی، استراحت و تفريح ولذت‌های مجاز است که متأسفانه درمیان برخی مؤمنان، فراموش شده است. تفريح، استراحت و لذت مجاز، انسان را شاداب و روح او را سالم نگه می‌دارد تا بهتر به دو بخش ديگر، يعني عبادت و کسب معيشت بپردازد. انسان مانند ماشين آهنی نيست که هرچه بخواهند از او کار بکشند، بلکه روح و روانی دارد که همچون جسمش خسته می‌شود، همان‌گونه که جسم نياز به استراحت و خواب دارد، روح و روان انسان هم نياز به سرگرمی و تفريح سالم دارد. تجربه نيز نشان داده است که اگر انسان به کار بکناخت ادامه دهد، بازده کاری او بر اثر کمبود نشاط، به تدریج افت می‌کند و برعکس پس از چند ساعت تفريح و سرگرمی سالم، آن چنان نشاط کار در او ايجاد می‌شود که کميت و کيفيت کار هر دو فزونی می‌يابد و به همین دليل، ساعاتی که صرف تفريح و سرگرمی می‌شود، به بهبود ساعات کار کمک می‌کند.

تقسیم‌بندي شبانه‌روز در کلام اميرمؤمنان^(ع)

امير مؤمنان علی^(ع) هم در حکمت ۳۸۲ نهج‌البلاغه می‌فرمايند: «مؤمن راسه موقع است، وقتی برای مناجات و عبادت پروردگار، ساعتی برای اصلاح زندگی و معيشت و ساعتی برای لذت بردن از راه حلال و پسندیده و سزاوار نيست که عاقل جز به دنبال سه کار باشد؛ پي معاش رفتن، قدمی برای جهان آخرت برداشتن و لذت حلال بردن». برنامه‌ریزی درست، لازمه زندگی مؤمن است. آدم‌های بی‌برنامه یا کسانی که در هر کاری افراط و تفریط می‌کنند، بدون تردید دچار لغزش می‌شوند و عمرشان به هدر می‌رود. امام علی^(ع) در اين آموزه خود، همه نيازهای مادی و معنوی انسان‌ها را در نظر گرفته‌اند و اين‌طور نيست که برخی غرايز را نادیده گرفته باشند؛ انسان به استراحت و تفريح هم نياز دارد، چون اگر نشاط و طراوت نباشد، حس و حالی برای عبادت و کار باقي نمی‌ماند. شايد اين سؤال مطرح شود که وقتی می‌گويند یک‌سوم روزتان را به عبادت مشغول شويد، يعني بايد هشت ساعت را به نماز و دعا و مناجات بگذرانيم، خارج می‌کند و باعث می‌شود فرصت هيامان گفت‌لازم نيست انسان هشت ساعت مشغول عبادت شود، بلکه اين بخش دارای راهبرد و برنامه است؛ شامل کسب علم، تزکيه نفس، اصلاح اخلاق و عبادت.

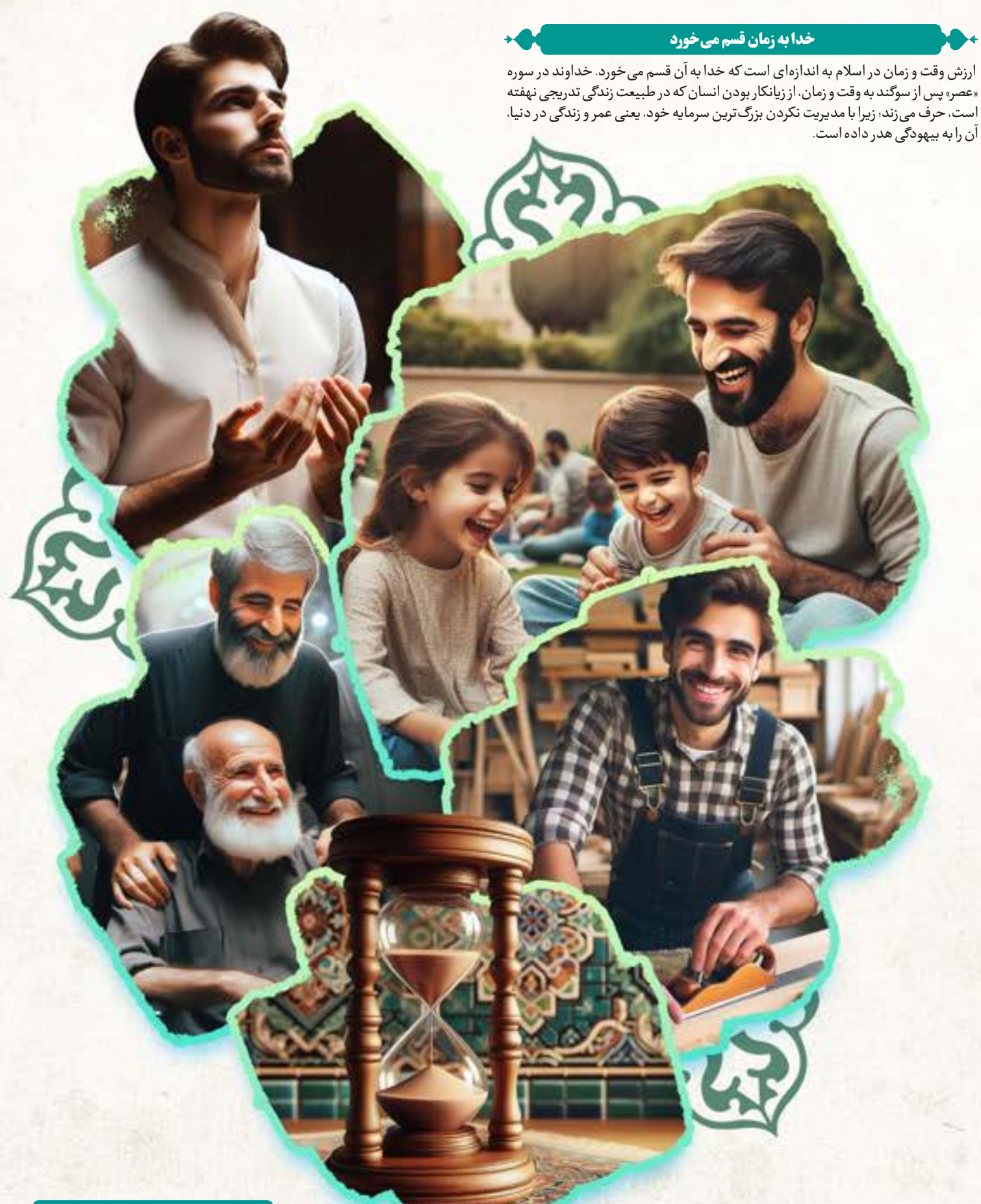
توجه ویژه اسلام به تأمین معيشت

بخشی از اوقات روزانه مخصوص کسب معيشت حلال است، اسلام به تأمین معيشت انسان و برخورداری او از نعمت‌های مادی، تأکيد خاص کرده و حتی در ابتدای‌ترين امور، معاش انسان را رها نکرده است. در واقع دين هيچ‌گاه از دنياي مردم فاصله نگرفته است. امام کاظم^(ع) می‌فرمايند: «آن که دنيايش را برای دينش ياديش را برای دنيايش رها کند، از ما نيست». بر اين اساس، نعمت‌های الهی ستر رسيدن به آخرت محسوب می‌شود و تلاشی که برای تأمین آن بشود، مورد تأييد دين و پسندیده است.

برنامه دين برای یک شبانه‌روز انسان

نسخه رهایی از روزمرگی

آئمه مستقیمی| خیلی از ماهواره از روزمرگی‌ها و افتادن در چرخه تکرار خسته ايم و غر می‌زنيم که چرا زندگی ما تنوع لازم را ندارد يا چرا هرچه می‌دويم، به مقصد نمی‌رسيم و اصلاً چرا از طی مسير لذت نمی‌بريم. اصلی‌ترين پاسخ شايد اين باشد که ما برای زندگی خود برنامه نداريم. برنامه زندگی صرفاً به اين نيست که مثلاً بگويم می‌خواهيم پنج سال ديگر خانه بخريم يا سال آینده در فلان رشته وارد دانشگاه شويم، بلکه به عنوان مسلمان بايد بدانيم هر روز از عمرمان به عنوان با ارزش‌ترين سرمايه، چگونه بايد باشد تا هم ما يوس و بی انگيزه نشويم و هم از مسير زندگی لذت ببريم.

برنامه یک شبانه روز

آموزه‌های روايي به خوبی به ما ياد می‌دهند که شبانه‌روزمان را چطور برنامه‌ریزی و تقسيم‌بندي کنیم تا دچار روزمرگی و کسالت نشويم. پيامبر اکرم^(ص) در حدیثی می‌فرمايند: «سزاوار است که خردمند، ساعات شبانه‌روز خویش را به چهار بخش تقسيم کند، ساعتی را با خدای خود راز و نیاز کند، بخشی را به محاسبه نفس اختصاص دهد، زمانی را به آموختن علم و نشستن در محضر عالمان دینی، برای استفاده از نصيحت‌های دلسوزانه آنان، اختصاص دهد و قسمتی را به استفاده از لذت‌ها و کامرانی‌های مشروع و ممدوح بگذراند».

پيامبر^(ص) در اين فرمايش خود به خوبی هم تحصيل را برای ما در نظر گرفته‌اند، هم تهذيب و خودسازی و هم اشتغال و هم تفريحمان را. اما ما معمولاً در یک حوزه به اندازه‌ای متمرکز يا بهتر است بگويم غرق می‌شويم که ديگر ابعاد از دستمان می‌رود. همین هم باعث می‌شود دچار روزمرگی شويم و پيوسته از کسالت و يکناختی اوضاع و وضعيت زندگی، گله و شکايت کنیم.

برترین جزء عبادت

نقل است روزی اميرالمؤمنين^(ع) از بازار بصره می‌گذشتند و خطاب به مردم فرمودند: «ای دنيابرستان! روزها قسم ياد می‌کنيد و شب‌ها در بسترهای خود به خواب می‌رويد و... پس چه زمانی زادوتوشه کسب خواهيد کرد؟». مردی از حضرت پرسيد: «يا اميرالمؤمنين! اينان بايد کسب معاش کنند، چه کنیم؟». امام علی^(ع) فرمودند: «طلب معيشت از راه حلال، انسان را از عمل آخرت باز نمی‌دارد». اساساً در آموزه‌های روايي ما تصريح شده است که عبادت هفتاد جزء است و بالاترين و بزرگ‌ترين جزء آن، کسب حلال است.

عبادت معنای وسيعی دارد و هر فرد در هر جایی که باشد، می‌تواند مشغول عبادت و حرکت به سمت خداوند باشد. برطرف کردن نيازهای مردم در محل کار نيز از بالاترين عبادات است. علاوه بر برنامه‌های ثابت عبادي یک مؤمن مانند نماز، روزه و... (انجام عبادات و ترک محرمات)، از برنامه‌هایی که بايد در بخش اول قرار داده شود، ارتباط با قرآن کریم و اهل بيت^(ع) به صورت روزانه است. اين ارتباط به صورت‌های مختلف می‌تواند برقرار شود؛ کوچک‌ترين بخش آن، خواندن چند آيه قرآن و تفکر در آن و تأمل در سخنان ائمه اطهار^(ع) است.

تفريح هم می‌تواند عبادت باشد

انسان بايد به همه وجوه زندگی بپردازد و با نيت خالص و برای بهبود کيفيت عبادت و کسب معيشت به استراحت و تفريح بپردازد. حتی اين تفريح و استراحت هم عبادت محسوب می‌شود؛ زير در جهت رسيدن به معبود است. ورزش نيز در همین بخش می‌گنجد و برای همه به خصوص انسان مؤمن، لازم و ضروری است. عقل سالم در بدن سالم است. ما بايد همیشه خود را سرپا ز اسلام و ولايت بدانيم و از آمادگی بدنی برخوردار باشيم.

عوامل فرصت‌سوز در طول شبانه‌روز

در اين ميان هستند عواملی که ما را از اين مسير دور می‌کنند و برنامه‌ریزی مؤمنانه را از زندگی ما می‌گيرند، تبليی و سستی، کار امروز را به فردا انداختن و دست‌دست کردن، عجله بدون تفکر و بررسی، غفلت و سردرگمی، اشتغال بيش از حد به اموری که فرصت‌سوز هستند، مثل حضور دائم و بی‌برنامه در فضای مجازی و امثال اين‌ها. ما را از زبلی که آموزه‌های دینی برای زندگی روزمره کشيده‌اند، خارج می‌کند و باعث می‌شود فرصت هيامان را بسوزانيم يا آن‌طور که بايد، از آن‌ها بهره نبريم.